

Максим Пархомчук,

студент 2-го курсу кафедри соціально-економічних дисциплін
Комунального закладу вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»

Роль суду у визначенні предмету та меж доказування у цивільному судочинстві

Здійснення завдань і досягнення цілей правосуддя по цивільних справах припускають застосування судом норм матеріального права для встановлення в ході судового розгляду фактичних обставин справи. Перш ніж вчинити акт застосування права, потрібно знати, що виявлені в суді обставини повністю відповідають дійсності.

Самі фактичні обставини конкретної справи не можуть бути пізнані судом безпосередньо, оскільки вони, як правило, мали місце в минулому. Тому виникає питання про дослідження джерел, що містять відомості про фактичні обставини справи. Таке дослідження спрямоване на з'ясування наявності чи відсутності певних юридичних фактів (дій чи подій, що мають юридичні наслідки), з якими закон пов'язує виникнення, зміну та припинення прав і обов'язків суб'єктів правовідносин. Отож, відомості про факти, будь-які фактичні дані і є доказами.

Що стосується дослідження доказів, то це є процесуальна діяльність суду та інших учасників цивільного процесу щодо безпосереднього сприйняття і вивчення у судовому засіданні фактичних даних, якими сторони обґрунтовують свої вимоги чи заперечення. Відповідно до ст. 177 ЦПК України суд під час судового розгляду справи, заслухавши пояснення сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, встановлює порядок з'ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та порядок дослідження доказів, якими вони обґрунтовуються [1]. При цьому порядок дослідження доказів визначається судом залежно від змісту спірних правовідносин і в разі потреби може бути змінений.

Відповідно до ст. 179 ЦПК предметом доказування є факти, що обґрунтовують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для вирішення справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення [1]. Варто відзначити, що правильне застосування предмета доказування сприяє визначеності подальшого процесу доказування щодо виявлення, збору, дослідження та оцінки доказів, встановлення дійсних обставин справи та ухвалення законного та обґрунтованого рішення.

Предмет доказування можна розглядати у вузькому та широкому сенсах. у вузькому сенсі – це сукупність юридичних фактів матеріально-правового характеру, тобто фактів, з якими закон пов'язує виникнення, зміну й припинення правовідносин між сторонами та на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень. Цей склад фактів визначається нормою права, що регулює спірні правовідносини. Предмет доказування у широкому сенсі включає не тільки юридичні факти, що обґрунтовують вимоги та заперечення правильне вирішення справи та виконаний іншій цивільного судочинства [2].

До предмета доказування в широкому сенсі належать такі групи фактів:

- 1) юридичні факти матеріально-правового характеру;
- 2) доказові факти;
- 3) юридичні факти процесуально-правового характеру;
- 4) факти, що сприяють правильній оцінці доказів;
- 5) факти, встановлення яких необхідно суду для виконання запобіжних і виховних завдань цивільного судочинства [3, с. 320].

Встановлення меж предмета доказування більшою мірою є прерогативою суду, який на різних етапах провадження у цивільній справі визначає факти, які необхідно встановити для вирішення спору, з'ясовує, якими доказами кожна сторона буде обґрунтовувати свої доводи чи заперечення, оцінює достатність і взаємний зв'язок доказів в їх сукупності тощо. Разом із цим межі предмета доказування визначаються також сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі. Про остаточне встановлення меж предмета доказування може йтися лише при ухваленні судового рішення, коли зібраними вважаються усі фактичні дані, що мають

значення для вирішення справи. їх сукупність і становить предмет доказування у конкретній цивільній справі [4].

Чітке визначення судом змісту предмета доказування має важливе прикладне значення, оскільки воно: вказує на коло фактів, які необхідно з'ясувати чи встановити у судовому засіданні: обумовлює межі судового доказування; визначає конкретні засоби доказування, необхідні для здійснення доказування у справі; персоніфікує суб'єкта, зобов'язаного довести ті обставини, на яких ґрунтуються його вимоги чи заперечення.

Подання доказів особами, які беруть участь у справі, передбачає їх передачу в розпорядження суду. Так, відповідно до ст. 131 ЦПК сторони зобов'язані подати свої докази чи повідомити про них суд до або під час попереднього судового засідання у справі [1]. Докази подаються у строк, встановлений судом, з урахуванням часу, необхідного для їх подання. У разі подання доказів з порушенням зазначених вимог, вони не приймаються, якщо сторона не доведе, що докази подано несвоєчасно з поважних причин.

Суд повинен сприяти всебічному і повному з'ясуванню обставин справи: роз'яснювати особам, які беруть участь у справі, їх права та обов'язки, попереджати про наслідки вчинення або не вчинення процесуальних дій і сприяти здійсненню їх прав у випадках, встановлених у ЦПК (ч. 4 ст. 10 ЦПК). Так, якщо у осіб, які беруть участь у справі, є труднощі у отриманні доказів, суд за їх клопотанням зобов'язаний витребувати ці докази (ч. 1 ст. 137 ЦПК). Крім того, залучення доказів за ініціативою суду може здійснюватися шляхом надання ним судових доручень щодо збирання доказів (ст. 132 ЦПК). Суд вирішує питання про витребування доказів та виклик свідків, про проведення експертизи, залучення до участі у справі спеціаліста, перекладача, особи, яка надає правову допомогу, або про судові доручення щодо збирання доказів (п. 5 ч. 6 ст. 130 ЦПК).

Отже, роль суду в процесі доказування у цивільному судочинстві полягає в тому, що він повинен створити особам, які беруть участь у справі, необхідні та рівні процесуальні умови для всебічного і повного дослідження обставин справи. Для виконання цієї ролі суд: а) роз'яснює особам, які беруть участь у справі, їх права та обов'язки, у тому числі з подання доказів і розподілу тягаря доказування; б) попереджає осіб, які беруть участь у справі, про можливі наслідки здійснення або нездійснення ними процесуальних дій; в) у випадках, передбачених процесуальним законом, сприяє особам, які беруть участь у справі, за їх клопотаннями у поданні доказів.

Література

1. Цивільно-процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1618-15.

2. Фартушок Н. Б. Розподіл тягаря доказування у цивільному судочинстві. *Судова апеляція*. 2014. № 3. С. 85-92.

3. Цал-Цалко Ю. Ю. Дискусійні аспекти щодо поняття доказування, суб'єктів доказування та предмета доказування в цивільному процесі України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. № 7. С. 318-323.

4. Штефан А. С. Поняття судового доказування у цивільному процесі. *Часопис академії адвокатури*. 2015. № 1(26.). С. 64-71.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

Рада аспірантів юридичного факультету

Студентська організація юридичного факультету

Студентський науковий гурток
«Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

09 травня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 09 травня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 215 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**